

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Єременко

Ольги Володимирівни

на дисертацію Ван Янлі

«Методика формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими планами, програмами, темами.

Актуальність обраної теми зумовлено потребами мистецько-педагогічної освіти у формуванні гармонійної, творчої та культурно свідомої особистості в умовах глобалізації й технологічних трансформацій освітнього простору. У сучасному суспільстві, яке прагне поєднати економічний поступ із гуманітарним розвитком, музична освіта розглядається як стратегічний ресурс формування духовно-культурних цінностей, національної ідентичності та моральної зрілості молоді. Освітня сфера дедалі більше орієнтується на створення умов для гармонійного поєднання компетентнісного, ціннісного й творчого розвитку здобувачів освіти, що відповідає актуальним суспільним запитам.

Розв'язання означених завдань можливе за умови інноваційного переосмислення змістових компонентів освіти та вдосконалення методичного інструментарію, орієнтованого на формування комплексу фахових компетентностей особистості, зокрема в системі мистецької освіти. Саме якісне й мобільне застосування такого комплексу засвідчує готовність людини до ефективних, свідомо організованих дій у процесі самовизначення та подальшої самореалізації. Таким чином, результативність навчання безпосередньо пов'язується не лише з обсягом засвоєних знань, але й зі здатністю творчо й адекватно використовувати їх у практичній діяльності.

Зважаючи на сучасні вимоги до фахової підготовки студентів факультетів мистецтв, саме вокальне навчання стає основною складовою

педагогічного процесу. Адже для успішного здійснення продуктивної діяльності майбутньому вчителю музичного мистецтва, як зазначає дисертантка на сторінці 22, необхідно оволодіти належною якістю сформованості вмінь ансамблевого співу, що є запорукою розвитку вокально-хорової культури школярів та складає стратегічну мету уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти факультету мистецтв Українського державного університету імені Михайла Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів» (протокол № 2 від 28 вересня 2023 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 3 від 24 жовтня 2024 р.)

Отже, маємо підстави стверджувати, що актуальність, своєчасність і доцільність дисертаційного пошуку Ван Янлі беззаперечні. Поставлена проблема відповідає сучасним викликам підготовки фахівців музичного мистецтва, розкриває зміст і механізми формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокального навчання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій.

Дисертація Ван Янлі «Методика формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання» відзначається високим рівнем теоретико-методологічного обґрунтування, послідовністю логічного викладу та завершеністю наукових висновків.

Основні положення праці пов'язані з комплексним розкриттям теоретичних і методичних засад досліджуваного феномена, зокрема:

- із авторським тлумаченням умінь ансамблевого співу як здатності до використання спеціальних знань та навичок у досягненні художньої єдності при спільному виконанні й врівноваженості та злагодженості всіх компонентів виконання; означені уміння тісно пов'язані між собою і відокремити їх на практиці одне від одного неможливо;

- характеристикою основних умінь ансамблевого співу, що формуються у процесі вокального навчання, а саме: уміння слухового сприйняття та інтонування; уміння синхронізації ритму та темпу; тембральні уміння - уміння вокаліста корегувати тембр та силу власного голосу відповідно до загального звучання; уміння рольової взаємодії - уміння вокаліста виконувати як сольну партію, так і підтримуючу роль в ансамблевому виконанні; відчуття фразування та артикуляційно-дикційні уміння, що включають єдину манеру формування голосних і приголосних, злагоджене використання різноманітних артикуляційних прийомів, злагоджене логічне формування музичної фрази, правильне розподілення дихання; уміння емоційно-виразного виконання, що забезпечує максимально повне розкриття емоційно-образної сфери музичного твору в процесі спільного виконання;

- з розробкою структури ансамблевих умінь майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокального навчання, яка охоплює: *пізнавально-орієнтаційний, компетентнісно-проективний та діяльнісно-креативний компоненти*;

- з визначенням системи принципів фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до формування умінь ансамблевого співу (національної спрямованості у вокальній діяльності, орієнтації на аксіологічні цінності у вокальному навчанні та спонукання до творчо-рефлексивного усвідомлення вокальних творів) та відповідних педагогічних умов (активізація пізнавальної діяльності студентів за рахунок використання медійних засобів; актуалізація вольових зусиль фахівця на досягнення самореалізації в навчальній діяльності; стимулювання студентів до вокально-виконавських інтерпретацій);

- з обґрунтуванням змісту, форм і методів формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокального навчання;

- з теоретичним обґрунтуванням та експериментальною перевіркою поетапної методики формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокального навчання, що реалізується в межах інформаційно-пізнавального, виконавсько-технологічного та дієво-творчого етапів.

Усі наукові положення базуються на широкій джерельній базі, що

включає праці як українських, так і зарубіжних вчених у філософській, педагогічній, психологічній, мистецькій, музичній сферах.

Висновки логічно зумовлені завданнями дослідження, підкріплені узагальненням фактичного матеріалу, результатами комплексного аналізу й демонструють глибоке розуміння сутності формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання.

Рекомендації авторки мають практичну значущість і можуть бути використані у процесі вдосконалення освітньо-професійних програм, розроблення навчальних курсів, упровадження авторської методики у процес вокальної підготовки майбутніх фахівців задля навчання підростаючого покоління. Крім того, визначені специфічні особливості формування вмінь ансамблевого співу у процесі вокального навчання майбутніх музикантів-педагогів дозволяють розширити обсяги науково-теоретичного та методичного моделювання у галузі музично-педагогічних досліджень.

Отже, дисертаційне дослідження Ван Янлі відзначається новизною, оригінальністю та практичною значущістю. Його результати мають наукову цінність для методики підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, в тому числі можуть бути використані в удосконаленні освітніх програм, створенні курсів і методичних рекомендацій.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Наукова новизна дисертації Ван Янлі представлена чітко, змістовно та комплексно, виявляється як на рівні постановки проблеми, так і у способах її теоретичного осмислення та практичного вирішення.

Автором вперше

Вперше: уточнено і сформульовано авторське визначення умінь ансамблевого співу;

- визначено структурні компоненти умінь ансамблевого співу через призму індивідуально-творчого, рефлексивно-ціннісного та діяльнісно-прогностичного підходів;
- обґрунтовано критерії та показники сформованості умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв;
- розроблено методичну модель умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання.

Уточнено:

- перелік та сутність поняття *уміння* ансамблевого співу.

Подальшого розвитку дістали:

- послідовність перебігу фаз мотиваційного процесу в контексті формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва;
- педагогічні умови та основні етапи формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання;
- методичний інструментарій формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання.

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає:

у збагаченні науково-теоретичних основ педагогіки мистецтва, зокрема, музичної педагогіки та психології мотивації особистості, щодо розв'язання актуальної проблеми формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання;

у поглибленні науково-теоретичних уявлень про педагогічний потенціал фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва як процесу, що володіє педагогічними резервами стимулювання вмотивованості студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової роботи в закладах мистецької освіти.

Не викликає сумніву й **практичне значення результатів**, отриманих у процесі дисертаційного дослідження, яке зумовлено:

- продуктивністю упровадженної у процес вокального навчання студентів факультетів мистецтв методики формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва, ефективністю розробленого методичного інструментарію, засвідченою результатами проведених педагогічних експериментів;
- можливістю екстраполяції й модифікації розробленої поетапної методики формування умінь ансамблевого співу;
- можливістю застосування розробленого діагностичного та методичного інструментарію для подальших методичних розробок, навчально-

методичних посібників, типових та робочих програм з вокально-хорового навчання для студентів факультетів мистецтв.

Повнота викладення основного змісту дисертації у наукових публікаціях здобувача.

Дисертація Ван Янлі має логічну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку наукових праць авторки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 191 сторінку, з них 169 – основного тексту. Робота містить 10 таблиць, 18 рисунків.

У вступі ґрунтовно аргументовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, подано логічно структурований комплекс загальнонаукових і конкретно-наукових методів, застосованих під час розв'язання поставлених завдань.

У першому розділі «Теоретичні основи формування умінь ансамблевого співу в майбутніх учителів музики у процесі вокального навчання» розкрито теоретико-методологічні засади обраної проблеми, проаналізовано ключові поняття, підходи та концепції у мистецько-педагогічній науці, систематизовано погляди дослідників на процес музичного, в тому числі, вокального навчання, визначено сутність та функціональні особливості досліджуваного феномену.

Дисертанткою встановлено, що формування умінь ансамблевого співу є одним із фундаментальних сегментів процесу фахової підготовки студентів факультетів мистецтв, адже опановані уміння ансамблевого співу дозволяють їм успішно здійснювати професійну діяльність в якості керівників шкільних вокальних ансамблей та хорових колективів, що є запорукою розвитку вокально-хорової культури школярів та складає стратегічну мету уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі. Авторкою з'ясовано, що формування умінь – це складний процес аналітико-синтетичної діяльності мозку, під час якої закріплюються та створюються асоціації між знаннями та завданнями, необхідними для виконання певної дії та застосуванням теоретичних знань на практиці. Поняття «уміння» визначається як *готовність та здатність особистості до певного виду діяльності, що визначається практичною значущістю та обсягом набутих знань, сформованістю навичок та здатністю*

застосовувати їх відповідно до означеної мети діяльності. Авторське визначення вмінь дає можливість їх формування розглядати у процесі виконання суб'єктом різноманітних завдань та залежить від організації процесу вправління, умов навчання та від індивідуальних особливостей, а саме: попереднього досвіду, типу нервової системи, здібностей та нахилів, теоретичних знань, усвідомлення мети завдання, розуміння змісту завдання і способів його виконання.

Схарактеризовано види базових вокальних умінь та умінь ансамблевого співу, що дає змогу дисертантці визначити вміння ансамблевого співу як здатність до використання спеціальних знань та навичок у досягненні художньої єдності при спільному виконанні й врівноваженості та злагодженості всіх компонентів виконання.

Дисертантка обґрунтовано доводить необхідність упровадження індивідуально-творчого, рефлексивно-ціннісного, діяльнісно-прогностичного підходів. Аналіз змісту та сутності умінь ансамблевого співу у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання здійснений на основі принципу *національної спрямованості у вокальній діяльності*, принципу *орієнтації на аксіологічні цінності у вокальному навчанні* та принципу *спонукання до творчо-рефлексивного усвідомлення вокальних творів*.

Зазначено, що підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої інтерпретації хорового твору є комплексним процесом, який включає виконавський, аналітичний, методичний аспекти, практичні форми підготовки та глибоке проникнення у художній задум композитора.

Розгортання наукового пошуку здобувачки відбувається, зокрема, навколо обґрунтування структурних особливостей формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва. Дослідивши структуру умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання вона констатує, що *пізнавально-орієнтаційний* та *компетентнісно-проективний* компоненти педагогічної діяльності не тільки взаємопов'язані, але

і перехрещуються і ці структурні компоненти педагогічної діяльності об'єднує діяльно-креативний компонент.

Отже, здійснений у першому розділі роботи Ван Янлі теоретичний аналіз дозволив систематизувати наукові підходи до розуміння феномена вміння ансамблевого співу, уточнити їх сутність і зміст, визначити функціональне забезпечення процесу її формування в умовах вокального навчання. Отримані результати стали концептуальною основою для розроблення поетапної методики формування умінь ансамблевого співу, визначення структури, критеріїв, показників і рівнів її сформованості, а також організації експериментальної перевірки її ефективності, що висвітлюється в наступних розділах дисертаційного дослідження.

Водночас варто підкреслити, що розроблена авторкою дисертації методика здійснювалась відповідно до моделі цієї методики, що представлена у другому розділі «Методичні засади формування ансамблевого співу в студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання»

Ван Янлі розроблено методична модель формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання, яка охоплює: мету, наукові підходи, основні функції, компонентну структуру, критерії (ступінь особистісного усвідомлення студентів факультетів мистецтв до вокального навчання; міра здатності студентів факультетів мистецтв до проектування у творчо-виконавській діяльності; ступінь здатності до створення креативного середовища у процесі збагачення суб'єктів навчання) і показники, основні принципові положення, педагогічні умови, етапи методичної експериментальної роботи, ефективні методи педагогічної роботи, що становить повний технологічний цикл;

Методично доцільним є визначення та запровадження дослідницею педагогічних умов як сукупності спеціально організованих обставин, спрямованих на створення сприятливого освітнього середовища для становлення умінь ансамблевого співу музикантів-педагогів. Доведено, що зазначений комплекс реалізується в єдності та передбачає: підсилення інтересів і мотивації, прояв ініціативи студентів; активізацію вольових зусиль майбутніх учителів

музичного мистецтва підчас ансамблевого співу; стимулювання студентів до проведення добре спланованих та змістовно проведених репетицій; забезпечення творчої інтерпретації виконання вокальних творів.

Розроблена авторська методика формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання включає: а інформаційно-пізнавальний, виконавсько-технологічний та дієво-творчий етапи педагогічної роботи.

Реалізація науково-дослідницького потенціалу авторки віднайшла своє втілення, зокрема, у третьому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності впровадження методики формування умінь ансамблевого співу в студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання».

Заплановані та здійснені дисертанткою діагностичні заходи дали можливість встановити й констатувати рівні сформованості умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокального навчання за визначеними критеріями та показниками, а саме: початковий, відтворювальний, достатній, творчий, яким наданий якісний і кількісний характер. Виявлено потребу в цілеспрямованій методичній системі, яка забезпечує інтеграцію технічних, художньо-образних та інтерпретаційних компонентів ансамблевої діяльності.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту засвідчив позитивну динаміку у зростанні рівнів сформованості умінь ансамблевого співу. Зокрема, зафіксовано зменшення кількості студентів із початковим рівнем і суттєве зростання частки тих, хто досяг відтворювального, достатнього, творчого рівнів. Це свідчить про ефективність упровадженої методики та її здатність забезпечувати якісні зміни у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Наукової вартості набувають засоби наочного обґрунтування динаміки формування означеного конструкту та перевірки ефективності розробленої авторкою методики.

Отже, результати експериментального дослідження підтверджують ефективність упровадження розробленої експериментальної моделі формування

умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва до вокальної роботи. Аналіз та порівняння статистичних результатів формувального та контрольного експериментів засвідчили, що розроблена методика формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва до вокальної роботи є ефективною і може бути у повному обсязі або частково екстрапольована.

Основні положення й результати дослідження знайшли відображення у 6 одноосібних публікаціях, 3 з яких надруковано в провідних фахових виданнях України. Це свідчить про належну апробацію результатів дисертації та їх визнання у науковій спільноті.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях.

Слід зазначити, що авторкою дисертації дотримано принципів академічної доброчесності відповідно до вимог чинного законодавства України та міжнародних етичних стандартів наукової спільноти. У представленій дисертації відсутні випадки плагіату, некоректного запозичення матеріалів без належного посилання на першоджерело, а також не виявлено фактів фальсифікації чи фабрикації результатів. Дисертація характеризується високою культурою наукового письма, коректністю цитування та прозорістю використаних джерел.

Автор виявив належний рівень академічної відповідальності, здійснивши системний аналіз українських, китайських та зарубіжних джерел, що забезпечує репрезентативність і наукову достовірність отриманих результатів. Подано науково виважений виклад власного теоретичного та емпіричного доробку, здійснено рефлексійний аналіз отриманих результатів, аргументовано висновки, що підтверджує високий рівень наукової зрілості та академічної культури здобувачки. Усі публікації виконані з дотриманням норм академічного цитування, структурно й змістовно пов'язані з тематикою дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи Ван Яньлі, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

Відзначаючи наукову вартість і практичну значимість дисертаційного дослідження Ван Яньлі, слід однак висловити ряд зауважень та побажань, що носять дискусійний характер:

1. Проведений теоретико-методологічний аналіз співацької підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розкриває її особливості в процесі формування умінь ансамблевого співу. З цієї позиції бажано було повною мірою представити рефлексивно-ціннісний підхід до підготовки студентів факультетів мистецтв.

2. У розроблених автором принципах формування умінь ансамблевого співу майбутніх учителів музичного мистецтва одним із важливих виступає принцип національної спрямованості. Бажано було б розкрити, якою мірою цей принцип стимулює студентів факультетів мистецтв до самостановлення у вокальній діяльності.

3. У дисертаційному дослідженні важливе місце займають педагогічні умовами формування умінь ансамблевого співу студентів. На наш погляд, бажано було б ширше розкрити, як саме педагогічна умова актуалізація вольових зусиль на досягнення самореалізації студентів факультетів мистецтв була впроваджена в процес дослідно-експериментальної роботи.

4. Значним здобутком дослідниці є створена методична модель формування умінь ансамблевого співу. Вважаємо, що доцільним було б ширше розкрити компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі, що формуються у здобувачів освіти через комунікацію з мистецтвом.

5. На наш погляд, результати наукових пошуків, відображені в рецензованому дослідженні щодо формування умінь ансамблевого співу в процесі співацького навчання, після відповідного стилістичного вдосконалення

потребують висвітлення у формі методичних рекомендацій, що збільшить можливість ознайомлення з ними наукової та педагогічної громадськості

Проте наведені зауваження та побажання не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, а є суттєвим поштовхом для подальших наукових розвідок дисертантки.

Висновок.

Враховуючи актуальність обраної проблеми, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, вважаємо, що дисертація Ван Янлі на тему «Формування умінь ансамблевого співу студентів факультетів мистецтв у процесі вокального навчання» є самостійним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для мистецької педагогіки та практики.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її авторка Ван Янлі заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка

Ольга ЄРЕМЕНКО

